



Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete

Innehåll

Bakgrund.....	3
Syfte.....	3
Övergripande målbild för ett välfungerande brottsförebyggande arbete.....	4
Centrala begrepp och utgångspunkter.....	5
Brott.....	5
Brottsförebyggande arbete.....	5
Brottsförebyggande inriktningar.....	6
Trygghet.....	6
Trygghetsfrämjande arbete.....	7
Samverkan.....	7
Teoretiska utgångspunkter.....	8
Brottstriangeln.....	8
Preventionspyramiden.....	8
Situationella- och socialpreventiva insatser.....	9
Arbetsmetodik.....	11
Problemorienterat och kunskapsbaserat arbete.....	11
Intern struktur för det brottsförebyggande arbetet.....	14
Beslutsordning och bestämmandeprocess.....	14
Beslutsnivåer.....	14
Samverkansråd för brottsförebyggande frågor.....	14
Extern samverkan i brottsförebyggande arbete.....	16
Extern samverkan.....	16
Extern kommunikation.....	16

Bakgrund

Den första juli 2023 trädde *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* i kraft - vilket innebär att Sveriges kommuner nu bär ett lagstiftat ansvar för att samordna och bedriva ett kommunalt brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbete.

Den nya lagstiftningen ställer specifika grundläggande metodikkrav, och beskriver *hur* det brottsförebyggande arbetet bör bedrivas på kommunal nivå - men fastställer inte *vad* det brottsförebyggande arbetet ska utgöras av. Detta innebär att det tillfaller varje enskild kommun att definiera det egna lokala brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet, samt att fastslå kommunens brottsförebyggande ambition.

Syfte

Denna strategi reglerar vad Gävle kommun definierar som brottsförebyggande arbete. Strategin fastställer vidare vilken arbetsmetodik, samt vilken vetenskaplig utgångspunkt, som ligger till grund för Gävles lokala brottsförebyggande arbetsinsatser.

Övergripande målbild för ett välfungerande brottsförebyggande arbete

Gävle kommun strävar efter att bedriva ett långsiktigt och strukturerat brottsförebyggande arbete. Det primära målet med arbetet är att minska risken att utsättas för brott genom att:

- Minska människors vilja och motivation till att begå brott
- Öka samhällets förmåga att skydda sig från brott
- Öka de formella och informella konsekvenserna av att begå brottsliga handlingar
- Öka de formella och informella vinsterna med att leva ett laglydigt liv

För att detta skall vara möjligt skall kommunens brottsförebyggande arbete;

- ske strukturerat och följa en tydlig beslutsprocess
- i så stor utsträckning som möjligt baseras på aktuell forskning och beprövade metoder
- vara grundat på kunskap om brottsproblemets omfattning, struktur och konsekvenser
- vara uppbyggt utifrån orsaks- och åtgärdsanalyser
- bygga på intern och extern samverkan
- vara inkluderande och målgruppsanpassat
- beakta och inkludera trygghetsfrämjande aspekter och arbetsinsatser

Centrala begrepp och utgångspunkter

Brott

I juridisk mening är brott sådana handlingar (eller icke-handlingar) som enligt svensk lag är belagda med straff. Det finns dock straffbelagda handlingar som av allmänheten anses vara socialt acceptabla – och därför inte betraktas som brottsliga av den breda allmänheten. Samtidigt finns det handlingar vilka enligt lag inte är brottsliga – men vilka samhällets sociala normer likställer med sådana. Vilka handlingar och beteenden som betraktas som brottsliga är föränderligt över tid och rum, och påverkas likväl av ny lagstiftning som av samhällsutvecklingen i stort.

Brottslighet är således ett socialt betingat problem, och uppfattningen av vad som är acceptabla och oacceptabla beteenden kan skilja sig mellan olika grupper i samhället. Exempelvis är vår socioekonomiska och kulturella bakgrund, vår ålder, och vår könstillhörighet faktorer som kan påverka vad vi ser som socialt acceptabelt och inte. Vidare tenderar människor att reagera starkare på brott/ordningsstörande handlingar begångna av dem som skiljer sig mycket från den egna självbilden- medan brottsliga/ordningsstörande handlingar begångna av personer vilka väl överensstämmer med den egna självbilden tenderar att skapa vagare reaktioner.

Brottsförebyggande arbete

I Gävle kommun definieras brottsförebyggande arbete som *"samtligt arbete som bedrivs med ett uttalat och primärt syfte att motverka att brott uppstår"*. Arbetet kan syfta till att förebygga den allmänna viljan och motivationen till att begå brott, likväl som till att förhindra att motiverade gärningspersoner ges möjlighet att vid specifika tillfällen och platser begå specifika brott. Vidare kan arbetet bedrivas både i syfte att förebygga debuter av brottsliga beteenden, men också i syfte att förhindra upprepningar och återfall i brott.

Brottsförebyggande effekter är det mått som används för att mäta utfallet av en arbetsinsats i relation till dess inverkan på brottsligheten. Även arbeten vilka faller utanför det brottsförebyggande arbetet – och vilka saknar ett sådant uttalat och direkt syfte – kan många gånger ha positiva brottsförebyggande effekter. Här infaller bland

annat arbete med social hållbarhet, stadsplanering, välfärdsarbete, utbildning och barnomsorg. Sådana arbeten sker till stor del utanför det brottsförebyggande fältet.

Brottsförebyggande inriktningar

Brottsförebyggande arbete är ett brett begrepp som innefattar många olika slags arbetsinsatser och inriktningar. Även om Gävle kommun förhåller sig till en avgränsad definition av brottsförebyggande arbete, krävs det att det strategiska, likväl som det operativa, arbetet riktas och avgränsas ytterligare.

Gävle kommuns brottsförebyggande inriktningar ska beslutas utifrån;

- Lokalt identifierade brottsproblem
- Lokala, regionala, nationella och internationella lägesbilder och orsaksanalyser
- Rådande forskningsläge
- Allmänhetens intressen och behov

Trygghet

Trygghet är den känsla som uppstår vid en subjektiv tolkning av den egna säkerheten. Denna tolkning kan ske både medvetet och omedvetet, och påverkas av flertalet inre och yttre faktorer. Vår benägenhet att känna oss trygga påverkas bland annat av våra tidigare erfarenheter och upplevelser, vår självbild, våra personliga förutsättningar, samt av medierapporteringar och rådande samhällsdiskurser.

Upplevelsen av trygghet är, liksom synen på vad som är brottsligt, socialt konstruerad. I varje samhälle finns sociala konstruktioner som skapar en uppfattning av hur trygga eller otrygga människor bör känna sig. Dessa konstruktioner kan se olika ut för olika grupper av människor, och är många gånger föränderliga över tid.

En individs upplevda trygghet är sällan en direkt spegling av det faktiska säkerhetsläget. Exempelvis upplever de personer som statistiskt uppvisar liten risk att utsättas för brott många gånger den högsta otryggheten, och vice versa. Vidare påvisar forskning att insatser som har en stor trygghetsfrämjande effekt för vissa individer, har en direkt motsatt inverkan på andra.

Trygghetsfrämjande arbete

Trygghetsfrämjande kommunalt arbete handlar om att bemöta olika samhällsgruppers känslor av trygghet/otrygghet i olika samhällsrelaterade situationer. Ett sätt att arbeta trygghetsfrämjande är att bemöta invånarnas rädsla för att utsättas för brott. Andra områden för trygghetsfrämjande arbete utgörs exempelvis av miljöarbeten, arbetslivsvillkor, sjukvård, digital trygghet och trafiksäkerhet.

I Gävle kommun består det trygghetsfrämjande brottsförebyggande arbetet av:

- Att verka för en minskad risk för att utsättas för brott
- Att verka för att den allmänna bilden av det lokala brottsläget bygger på kunskap och fakta
- Att ta hänsyn till hur den upplevda tryggheten skiljer sig mellan grupper av individer, och anpassa våra aktiviteter och kommunikativa budskap därefter
- Att beakta och värdera skilljaktigheterna mellan upplevd otrygghet och utsatthet för brott
- Att verka för samverkan mellan det brottsförebyggande trygghetsarbetet och annat trygghetsfrämjande arbete

Samverkan

Med samverkan menas insatser som sker inom och mellan olika organisationer. Det kan exempelvis handla om aktivt utbyte av information, eller om att planera gemensamma aktiviteter. Samverkan utgår från ett gemensamt identifierat mål, vilket förväntas uppnås via ömsesidiga ansträngningar. För att en effektiv och kvalitativ samverkan skall kunna uppnås krävs att varje enskild samverkanspart känner till, förstår, och respekterar de deltagande organisationernas respektive kärnuppdrag – och utifrån dessa förutsättningar tar ansvar för att driva arbetsprocessen framåt.

Teoretiska utgångspunkter

Brottstriangeln

I brottstriangeln representerar varje enskild sida av triangeln en förutsättning för att brott skall begås. För att brott ska begås ska det finnas; 1. En motiverad gärningsperson, 2. Ett lämpligt objekt/offer, samt 3. Avsaknad av formell och informell kontroll som hindrar att brott begås. När dessa förutsättningar sammanstrålar ökar brottsligheten. Försvagas förutsättningarna minskar brottsligheten. För att förebygga brott skall således en, eller flera, av dessa förutsättningar angripas.

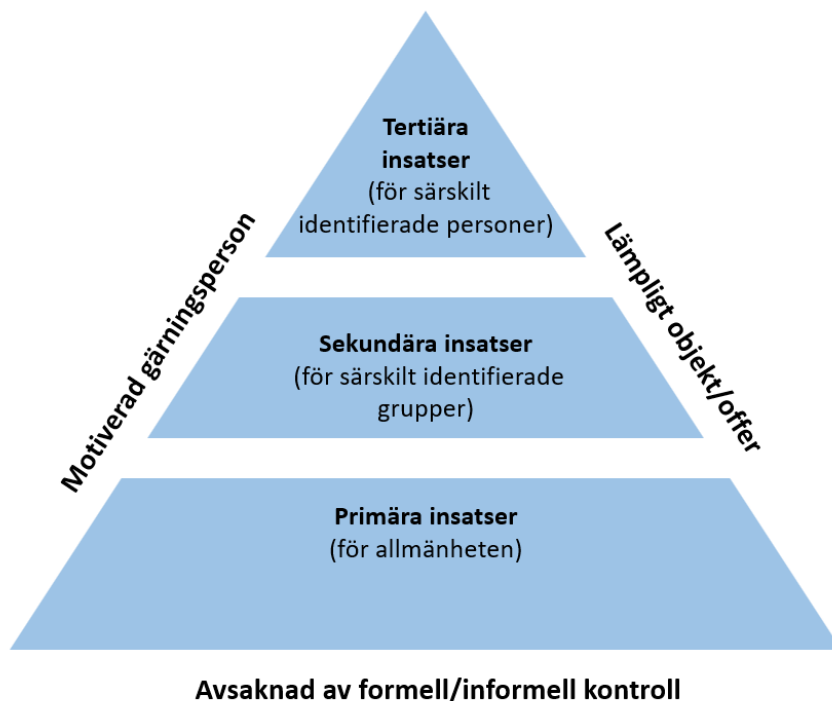


Figur 1. Brottstriangeln i dess grundform.

Preventionspyramiden

Preventionspyramiden förevisar hur brottsförebyggande insatser kan ske i olika preventiva nivåer, där de primära insatserna riktar sig till den stora allmänheten, de sekundära insatserna till särskilda grupper/sammanhang och de tertiära mot särskilda individer/platser. Olika preventiva nivåer används för att angripa olika stadier av brottsligt beteende. Medan den primära brottspreventionen syftar till att förebygga att brottsliga beteenden och prokriminella värderingar i över huvud taget uppkommer i ett samhälle, riktar sig den sekundära och tertiära preventionen till att förebygga en vidareutveckling och återfall av brottslighet hos grupper och individer där kriminella handlingar och värderingar redan fått fäste.

Det lokala brottsförebyggande arbetet i sin helhet får som bäst resultat då det sker fördelat över brottstriangelns samtliga sidor, och på alla nivåer i preventionspyramiden.



Brottstriangeln i sin helhet sammanslagen med preventionspyramiden

Situationella- och socialpreventiva insatser

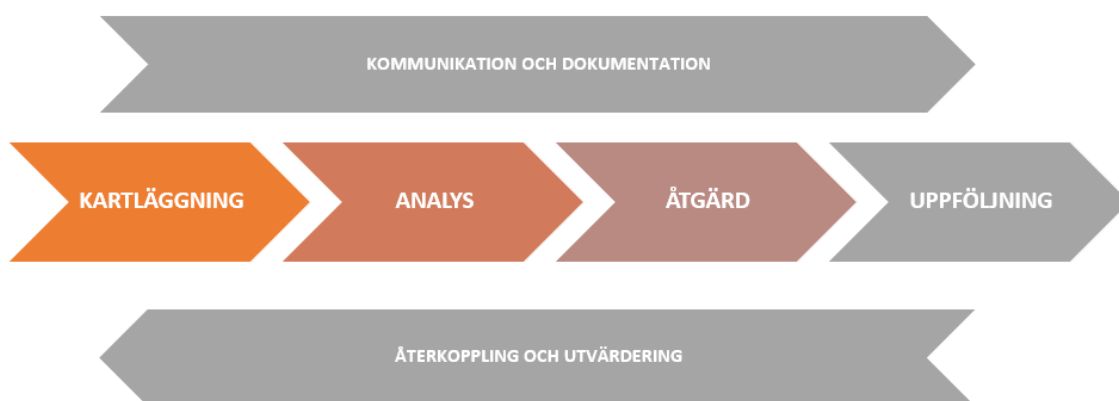
Inom socialpreventionen syftar vidtagna brottsförebyggande åtgärder till att minska människors vilja och motivation att begå brott. Inom situationell prevention riktar sig insatserna till att minimera möjligheterna för människor att begå brott – oftast via förändringar i den fysiska miljön. Situationellt- och socialpreventivt arbete kan utgöras av både primära, sekundära och tertiära insatser och går att tillämpa på samtliga av brottstriangelns tre brottsförutsättningar. Ett heltäckande brottsförebyggande arbete kräver både situationella och socialpreventiva förebyggande insatser.

	Situationell	Social
Primär	Generella åtgärder mot brottets "geografi"	Generella åtgärder mot/för individer
Sekundär	Åtgärder mot riskobjekt, -platser eller –miljöer	Åtgärder mot riskgrupp/-individ
Tertiär	Åtgärder för tidigare brottsutsatthet – inte ske igen	Förebygga individers återfall, påföljder

Arbetsmetodik

Problemorienterat och kunskapsbaserat arbete

Kommunens brottsförebyggande arbete ska bedrivas problemorienterat och kunskapsbaserat. Med detta menas att arbetet skall bygga på kartläggningar och orsaksanalyser, samt syfta till att angripa kärnproblematiken bakom olika brottsrelaterade fenomen. Vidare skall de åtgärder som vidtas i så stor utsträckning som möjligt utgöras av beprövade insatser och metoder. Arbetet skall ha en vetenskaplig förankring, samt bidra till att generera evidensunderlag för framtida arbeten.



Den kunskapsbaserade arbetsgången för brottsförebyggande arbete i Gävle kommun.

Kartläggning och lägesbilsarbete

Första steget i den kunskapsbaserade arbetsprocessen handlar om att samla in kunskap och information om olika brottsfenomen. I Gävle kommun bedrivs ett övergripande lägesbilsarbete vilket syftar till att skapa en överblick över den totala brottsligheten i kommunen. En ny lägesbild tas fram vartannat år.

Orsaks-och åtgärdsanalys

Utifrån den information som framkommit i kartläggnings- och lägesbildsarbetet genomförs orsaks- och åtgärdsanalyser. Orsaksanalyserna syftar till att söka svar på vad som orsakar ett visst tillstånd, medan åtgärdsanalysen handlar om att analysera vilka åtgärder som bäst träffar dessa orsaker.

Prioriteringsområden

Utifrån lägesbild och orsaksanalyser skall Gävle kommuns brottsförebyggande prioriteringsområden beslutas.

Åtgärder

Utifrån lägesbild och beslutade prioriteringsområden skall ett åtgärds paket för vilka åtgärder som bör vidtas tas fram och följas upp. Åtgärds paketet skall innehålla information om:

- vilken forskning/vilka beprövade metoder som ligger till grund för det planerade arbetet
- vilka arbetsinsatser som planeras genomföras
- hur de ska genomföras
- när, och under hur lång tid de ska genomföras
- vem eller vilka som ska genomföra dem
- vilken målsättning arbetet har
- hur arbetet förväntas följas upp och utvärderas
- kommunikationsplan
- hur trygghetsfrämjande aspekter har beaktats

Åtgärds paketet ska revideras minst vartannat år.

Utvärdering

De brottsförebyggande insatser som genomförs skall regelbundet följas upp och utvärderas.

Utvärderingen skall besvara följande frågor:

- Vilka åtgärder har genomförts?
- Vilken problembild låg till grund för åtgärderna?
- Har målsättningen för arbetet uppnåtts?
- Har åtgärderna haft förväntad brottsförebyggande effekt (har de träffat kärnproblematiken)?
- Behöver åtgärderna korrigeras? Behövs andra/nya åtgärder vidtas?

Dokumentation

Varje brottsförebyggande insats skall finnas tydligt dokumenterad. Dokumentationen skall täcka arbetets samtliga delar, och bidra till en transparent arbetsprocess.

Återkoppling

Återkoppling skall ske i formella former löpande under hela arbetsprocessen.

Intern struktur för det brottsförebyggande arbetet

Beslutsordning och bestämmandeprocess

Gävle kommuns prioriterade brottsförebyggande inriktningar ska beslutas utifrån;

- Lokalt identifierade brottsproblem och orsaksanalyser
- Lokala, regionala, nationella och internationella lägesbilder och orsaksanalyser
- Allmänhetens intressen och behov

Beslutsnivåer

Kommunfullmäktige fattar beslut om övergripande prioriteringsområden för det brottsförebyggande arbetet. Dessa identifieras och skrivs fram utifrån brottsförebyggande lägesbilder och orsaksanalyser.

Kommunstyrelsen ansvarar för ledningen av kommunens brottsförebyggande arbete, och för att kontinuerligt rapportera om det brottsförebyggande arbetet till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen fattar beslut om åtgärdsplan utifrån de prioriteringsområden kommunfullmäktige beslutat.

Samverkansråd för brottsförebyggande frågor

Att verka brottsförebyggande är hela kommunens ansvar. Gävle kommuns brottsförebyggande arbete samordnas via ett internt samverkansråd för brottsförebyggande arbete [SAMBA], där kommunens samtliga sektorer finns representerade.

Rådet skall säkerställa att Gävle kommuns brottsförebyggande arbete bedrivs kunskapsbaserat och kvalitativt. Rådet är i sin grundstruktur uppbyggt på en beslutsfattande, en strategisk och en operativ nivå. I rådsstrukturen skall politiska företrädare, tjänstemän och relevanta externa samverkansparter finnas representerade.

Ansvar sektorer

Respektive sektor skall bidra till det brottsförebyggande arbetet, inte minst genom deltagande i den arbetsprocess som sker i SAMBA. Varje sektor ska verka för att:

- bidra till den samlade lägesbilden
- bidra med kunskap i den brottsförebyggande processen utifrån den egna sektorns sakkunnighet
- medverka strategiskt och operativt i de brottsförebyggande arbeten som berör den egna verksamheten

Brottsförebyggande förutsättningar för anställda tjänstemän

Varje enskild anställd hos Gävle kommuns sektorer ska ha kunskap och kännedom om hur denne kan agera brottsförebyggande i sin yrkesutövning. Den anställda skall ha kännedom om det finns risker för brottsfrämjande inslag i tjänsteutföringen – samt om hur dessa skall förebyggas och undvikas. Exempel på sådana inslag är risk för jäv och främjande av osund konkurrens.

Kommunala bolag och förbund

Respektive bolag och förbund bör bidra till det brottsförebyggande arbetet, i de frågor som berör den egna verksamheten. Varje bolag och förbund ska verka för att:

- bidra till den samlade lägesbilden
- bidra med kunskap i den brottsförebyggande processen utifrån den egna verksamhetens sakkunnighet
- medverka strategiskt och operativt i de brottsförebyggande arbeten som berör den egna verksamheten

Samordning

Kommunens brottsförebyggande strateg ansvarar för samordning av det brottsförebyggande arbetet.

Extern samverkan i brottsförebyggande arbete

Extern samverkan

Gävle kommun ska aktivt verka för en välfungerande samverkan med andra kommuner, statliga myndigheter, näringsliv, föreningsliv och andra relevanta samhällsaktörer. Vidare är kommunens medborgare en viktig aktör i det brottsförebyggande arbetet, och deras samhällskänedom och insyn i sitt närområde utgör ett viktigt underlag vid beslutsfattanden av olika slag. Gävle kommun ska därför verka för en bred representation- och inkludering av samverkansparter i det brottsförebyggande arbetet.

Sveriges kommuner delar det lagstadgade ansvaret för brottsförebyggande arbete med Polismyndigheten. Polismyndigheten skall därför betraktas som en särskilt prioriterad samverkanspart.

Extern kommunikation

Gävle kommun lägger stor vikt vid att säkerställa att allmänheten har möjlighet att löpande ta del av information om det lokala brottsförebyggande arbetet.

Trygghetsskapande aspekter skall prioriteras när kommunikativa budskap om det brottsförebyggande arbetet planeras och förmedlas.